

ELTE BTK Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet

Esztétika MA sillabusz

a felvehető előadások és szemináriumok ismertetője
irodalomjegyzéssel

2011/2012. I. félév

BMA-ESZD-110 Papp Zoltán:
Magyar nyelvű szakszövegolvasás G, 2ó
Időpont: kedd 16-17.30 MUK 40.

Akárcsak az alapprobléma-kurzuson, itt is közösen meghatározandó szövegeket fogunk venni, azzal a különbséggel, hogy feldolgozásuk referátumok – és esetleg korreferátumok – formájában történik majd. A cél a teoretikus szövegek elsajátításához szükséges képességek elmélyítése.

BMA-ESZD-120.01 Teller Katalin:
Német nyelvű szakszövegolvasás G, 2ó
Időpont: csütörtök 9-10.30 MUK 39.

A szemináriumon a kép- és térelmélet összefüggéseit taglaló tanulmányokat olvasunk, értelmezünk és fordítunk. Az első két órán a Belting-szöveg alapján fordításkritikai elemzést végzünk.

Hans Belting: Der Ort der Bilder II. Ein anthropologischer Versuch. In: uő: Bild-Anthropologie: Entwürfe für eine Bildwissenschaft. Fink, München, 2001, 57–86.

Hans Belting: A képek helye II. Antropológiai kísérlet. In: uő: Kép-antropológia.

Képtudományi vázlatok. Kijárat, Budapest, 2003, 67–100.

Stephan Günzel: Bildtheorie. In: uő (szerk.): Raumwissenschaften. Suhrkamp, Frankfurt am Main, 2009, 61–76.

Bernhard Waldenfels: Vorwort ÉS Wiederkehr des Raumes? In: uő:

Ortsverschiebungen, Zeitverschiebungen. Modi leibhaftiger Erfahrung.

Suhrkamp, Frankfurt am Main, 2009, 9–30.

Markus Schroer: Politische Räume. In: uő: Räume, Orte. Grenzen. Auf dem Weg zu einer Soziologie des Raums. Suhrkamp, Frankfurt am Main, 2006, 185–226.

BMA-ESZD-120.02 Somlyó Bálint:
Angol nyelvű szakszövegolvasás G, 2ó
Időpont: hétfő 12-13.30 MUK 42.

A félév célja némi idegennyelvű szövegolvasói rutin kialakítása. Az órák természetesen szemináriumi keretek között folynak, közös szövegértelmezéssel és fordítással. Előzetesen kiadott szövegeket fogunk olvasni és megbeszélni a szövegváltozatokat és a lehetséges fordítási lehetőségeket is. Az olvasandó szövegről az első órán egyeztetünk, magam lehetőleg modern, szakirodalom-jellegű szövegre szavaznék (mondjuk Bernstein: *The Fate of Art* vagy Caputo: *Radical hermeneutics*), első körben ezzel elkerülve a történeti szövegek problémáit.

A félévi jegy feltétele az aktív órai munka, alapja pedig egy rövid, írásban benyújtott önálló fordítás valamint beszámolószerű helybeni szövegolvasás és értelmezés.

BMA-ESZD-130 Bartha Judit:
Magyar nyelvű szakszövegírás G, 2ó
Időpont: szerda 13-14.30 MUK 40.

A szemináriumon kreatív gyakorlati feladatokon keresztül sajátítjuk el a szakszövegírás tanulható ismerveit. A teljesítés feltétele: az órai munkában való részvétel, a házi feladatok elkészítése, valamint a határidőre benyújtott vizsgadolgozatok megvitatása.

BBN-ESZD-140 Károlyi Csaba: Magyar nyelvű kritikaírás G, 2ó
Időpont: kedd 14-15.30 MUK. 40.

A kurzus célja: ismerkedés a napi és hetilapokba való rövid könyvkritikák írásával. A recenzióírást csak a gyakorlatban lehet megtanulni, ezért az órákat a következő rend szerint képelem el: az első alkalommal megadok kb. 10-15 mostanában megjelent könyvet (kortárs magyar szépirodalmi köteteket), ezek közül minden résztvevőnek választania kell egyet, és 4 flekkes (6000 karakteres) bírálatot kell írnia róla. Az órák az elkészült szövegek megbeszélésére épülnek, lehetőleg úgy, hogy egy-egy alkalommal két, ugyanarról a témáról szóló kritikát beszélünk meg. A recenzensek felolvassák, amit írtak, a többiek előtt fénymásolatban ott a szöveg, és az órán azzal foglalkozunk, hogy elemezzük, kritizáljuk az elkészült kritikát (ehhez nyilván szükséges elolvasni azt a művet, melyről a kritika szól). Az első két órán általános bevezetőt tartok, utána 2-2 hétig foglalkozunk egy könyvvel. Tehát a félév során kb. 6 művet kell elolvasni. Jegyet adni csak a megírt kritikára tudok, aki nem olvassa fel a félév során, annak az utolsó előtti órára kell beadnia a magáét.

Károlyi Csaba az Élet és Irodalom főszerkesztő helyettese.

BMA-ESZD-210.01 Radnóti Sándor: Az esztétika alapproblémái
K, 2ó Időpont: szerda 11.30-13 MUK 39.

A félév során ...

BMA-ESZD-210.02 Papp Zoltán:
Az esztétika alapproblémái 2. K, 2ó
Időpont: kedd 12-13.30 MUK 42.

A félév során egy vagy több meghatározó jelentőségű elméleti és/vagy történeti munkával foglalkozunk, a tárgyalandó szöveg(ek)et az első órán beszéljük meg annak érdekében, hogy minél többen profitáljanak a kurzusból a saját MA-témájuknak megfelelően is.

BMA-ESZD-220.01 Seregi Tamás:
Bevezetés a műértelmezésbe 1. G, 2ó
Időpont: hétfő 9-10.30 MUK 42.

A kurzuson a művészettörténet elméletének legfontosabb szövegeit igyekszünk végigolvasni. Fiedler, Riegl, Worringer, Wölfflin, Panofsky és mások műveiből válogatunk.

**BMA-ESZD-220.02 Seregi Tamás:
Bevezetés a műértelmezésbe 2. G, 2ó
Időpont: hétfő 10.30-12 MUK 42.**

A kurzuson konkrét műértelmezéseket nézünk meg a modern művészet problémáival kapcsolatban. Baxandall, Bourdieu, Jean Clair, Deleuze, Greenberg, Werner Hofmann, Leo Steinberg stb. szövegeit olvassuk.
Teljesítési feltétel: szemináriumi dolgozat.

**BMA-ESZD-340.01 Bacsó Béla: Nietzsche művészet és interpretáció
"A hatalom akarása mint művészet" K, 2ó
Időpont: csütörtök 14-15.30 MUK 39.**

1936-ban tartotta Heidegger első előadását Nietzschéről. Az előadás kettős érdekessége, hogy Nietzsche nemcsak a művészet problémájának meggondolására ösztönözte Heideggert, hanem jelentős kihívást intézett a "*metafizikából való kilábalás*" heideggeri gondolata felé.

Metafizikán innen és túl, Nietzsche kései "Wille zur Macht" fragmentumaival és Heidegger nagyszabású előadásával egyszerre tekinthetünk be a két meghatározó gondolkodó művébe. Ugyanakkor a jelenkori Nietzsche értelmezések, legyenek ezek a dekonstrukciónak elkötelezve (Derrida, de Man, Hamacher stb.), vagy akár más iskolának, nem kerülhetik meg Heidegger olvasatát. Ilyen példaértékű elemzés Günter Figal könyve (*Nietzsche. Eine philosophische Einführung*. Reclam kiadás 1999.,) vagy Volker Gerhardt elemzése (*Pathos und Distanz*. Reclam. 1988.), G. Vattimo *Nietzsche* (Metzler Verlag 1992.) című műve, vagy az azt megelőző időszakból Wolfgang Müller-Lauter 1974-es tanulmánya *Nietzsches Lehre vom Willen zur Macht in Nietzsche Studien 3.* (Gruyter Verlag) és Eugen Fink *Nietzsches Philosophie* 1960. (Kohlhammer Verlag).

Döntően - Nietzsche: *Kritische Studienausgabe* 12. és 13. Kötet

Heidegger- *Nietzsche I. Der Wille zur Macht als Kunst* (1936-37.) Neske Verlag 1961.

Vizsgára olvasandó irodalom:

Nietzsche – *A tragédia születése* Európa 1986.

Nietzsche – *Az értékek átértékelése* Holnap kiadó 1994.

Athenaeum folyóirat 1992. I. kötet 3. füzet (ebben Nietzsche szövege *A nem-morálisan fölfogott igazságról*, valamint az értelmező írások közül Blanchot, Foucault, Derrida)

BMA-ESZD-340.02 Papp Zoltán: Hegel esztétikája K, 2ó

Időpont: kedd 14-15.30 MUK 251.

A kurzus a BA szintű tanulmányokhoz képest sokkal mélyebben és részletesebben foglalkozik a német idealizmus egyik legnagyobbjának esztétikájával. A cél az, hogy esztétikai elmélete az általa létesített átfogó rendszer egészén belül jelenjenek meg, ami ugyanakkor lehetőséget ad annak kritikai vizsgálatára is, hogy mennyiben illeszkedik a helyét és funkcióját elvben megszabó rendszerbe.

Kötelező olvasmány: G. W. F. Hegel: Előadások a művészet filozófiájáról, Atlantisz, Budapest, 2004, ford: Zoltai Dénes.

Ajánlott primer és szekunder olvasmányokat az első órán adok meg.

BMA-ESZD-350.06 Darida Veronika: Francia fenomenológia és esztétika K, 2ó

Időpont: kedd 8.30-10 MUK 42.

Talán nem érdektelen annak a vizsgálata, hogy a XX. század második felének meghatározó francia filozófusai (elsősorban fenomenológusok), hogyan viszonyultak a művészet és elsősorban a festészet kérdéséhez.

Így az órákon közösen olvassuk Merleau-Ponty Cézanne értelmezéseit (*Cézanne kétélye, A szem és szellem*), Jean-Paul Sartre Tintoretto könyvét (*Velence foglya*), Lévinas művészetkritikáját (*A valóság és árnyéka*), Derrida festészetelméleti szövegeit (*Parergon, Az alaprétég megőrzítése*), valamint Deleuze Bacon értelmezését (*Az érzet logikája*) és Nancy portré tanulmányát (*A portré tekintete*) és Didi-Huberman írásait.

BMA-ESZD-360.06 Radnóti Sándor: Kortárs művészetelméletek K, 2ó

Időpont: szerda 16-17.30 MUK 40.

A kurzus témája...

BMA-ESZD-370.10 Darida Veronika: Az irodalom és a rossz K, 2ó

Időpont: hétfő 18-19.30 MUK 40.

A kurzus során részben George Bataille irodalmi és filozófiai munkásságának ismertetésére és értelmezésére teszünk kísérletet. Emellett az Irodalom és a Rossz elemzése során lehetőségünk nyílik az egyes fejezetekben tárgyalt szerzők műveinek újraolvasására és megvitatására (figyelembe véve ugyan Bataille olvasatát, de azt kitágítva, esetenként azzal vitatkozva). A Bataille könyvben – és így általunk is – tárgyalt szerzők: Emily Brontë, Baudelaire, Michelet, William Blake, Sade, Proust, Kafka, Genet.

BMA-ESZD-370.11 Pintér Tibor: Zene a hangrögzítés korában K, 2ó
Időpont: csütörtök 12.30-14 MUK 39.

A félév során a zene esztétikai tapasztalatának azt a fordulatát értelmezzük, amely a hangrögzítés megjelenésével, majd fokozatos tökéletesedésével ment végbe. Ennek feltérképezéséhez a kurzus első két órájában a zenehallgatás történetét tekintjük át, melynek során az a kérdés kerül középpontba, hogy miként vált a zenehallgatás magányos, intim tevékenységgé, és ez hogyan írja felül a korábbi zenehallgatási módokat. Médiatörténeti része a félévnek a hanghordozók technológiai tökéletesedése: a fonográftól a digitális felvételig. Mindezek a legszorosabban összefüggenek olyan kérdésekkel mint (1) a teljes nyugati zeneirodalom mint kéznéllevő repertoár, (2) a műalkotás és a technikai reprodukció elmélete Walter Benjamin nyomán, (3) a hangfelvétel mint par excellence műalkotás Glenn Gould felfogásában, (4) a digitális hang mint a valóságban nem létező fenomén: a zenei valóság kérdésessége.

BMA-ESZD-371.12 Seregi Tamás: Kortárs művészet K, 2ó
Időpont: hétfő 14.30-16 MUK 39.

A félév során...

BMA-ESZD-371.04 Nagy Edina: Művészet és anyag G, 2ó
Időpont: csütörtök 17-18.30 MUK 39.

A szeminárium tulajdonképpen művészettörténet és művészetszociológia határterületeit vizsgálja. Ezen belül is elsősorban az anyaghasználat kérdésével kíván foglalkozni. A téma első pillantásra tulajdonképpen érdektelennek tűnhet, a magyar nyelven fellelhető releváns szakirodalom hiánya is ezt támaszthatja alá. Szempontunkból az anyaghasználat vizsgálata nem elsősorban technikai-funkcionális, sokkal inkább szociológiai indíttatású. Mikor milyen anyag tűnik a legadekvátabbnak a művészi önkifejezés szempontjából? A szinte mindenkor irányadó újító szándékon túl meghatározó-e a kor(szellem), a szembenállás (az ellenállás esztétikája) vagy éppen a provokáció? Korhoz köthető-e a levegő, a fény vagy éppen a föld mint művészi nyersanyag használata? Ugyanígy meghatározható-e egyértelműen a provokatív anyagok, a vér, hús, a test felhasználásának miertje? A félév folyamán releváns művészi példákon keresztül járjuk körül az anyaghasználat tipikus eseteit, pl. olyan művészek munkáit vizsgáljuk, akiknek "védjegyévé" vált az általuk használt matéria.

Az alábbi témakörök pusztán javaslatok, a félév során a kurzus résztvevői saját témákat / esettanulmányokat is javasolhatnak, melyek szóbeli vagy írásos prezentációja a kurzus teljesítésének feltétele.

A kurzus során tárgyalt főbb témakörök

Bevezetés

Klasszikus esettanulmányok, példák – a festészet anyaga

Modernitás: ismeretlen anyagok megjelenése: az ipari nyersanyagok térhódítása

Ipar vs (alakított) természet? Föld, homok, búzamező a 20. században

Zsír, méz, csokoládé – étkezési alapanyagok és képzőművészet
Hús és vér I.: a test mint alapanyag
Hús és vér II.: a test mint alapanyag
Élő és élettelen: az állat mint anyag
Anyagtalan művészet: a fény és a levegő
Füst, láng, hamu – a pusztítás esztétikája
Kiállításlátogatás
Félévzáró zárthelyi dolgozat

Szakirodalom

Oskar Bätschmann: *Kiállító művészek. Kultusz és karrier a modern művészet rendszerében.* (kéziratos fordítás)
Michael Baxandall: *Reneszánsz festészet-reneszánsz szemlélet,* Budapest, 1986, Corvina.
Giorgio Vasari: *A legkiválóbb festők, szobrászok és építészek élete* (részletek) Budapest, 1983, Európa.
Rudolf Wittkower: *A Szaturnusz jegyében.* Budapest, 1999, Osiris.
Monika Wagner: *Das Material der Kunst.* München, 2002, C.H. Beck.
Uő. Szerk: *Lexikon des künstlerischen Materials.* München, 2010, C.H. Beck
Kunstforum International: *Die Zukunft des Körpers I-II.,* 1996 nov.-jan., febr.-április

Ajánlott:

Az egyes órákon tárgyalt művészek kiállítási katalógusai.
Aleida Assmann: *Az emlékezés terei.* In: Disputa, 2004/10
Jan Assmann: *A kulturális emlékezet.* Budapest, 2002, Atlantisz.
Karl Ruhrberg, Manfred Schneckeburger, Klaus Honnef (szerk.): *Művészet a 20. században.* Budapest, 2004, Vince Kiadó.

BMA-ESZD-371.05 Teller Katalin: Politikai esztétika G, 2ó

Időpont: csütörtök 11-12.30 MUK 39.

A szeminárium Walter Benjamin korszakos esszejéből kiindulva egy-egy súlypontot vizsgál az átpolitizált esztétika történetéből: az avantgárd kiáltványok, a politikai és kísérleti színház koncepciója, a szocialista realizmus programszövegei és Leni Riefenstahl filmjei alapján az 1945 előtti diskurzust elemezzük, majd a diktatúrák képhez és köztérhez való viszonyát, illetve a mindennapok és a nyilvánosság esztétizálásának és politizálásának kérdését vizsgáljuk.

Kötelező olvasmányok:

Mihail Bahtyin: François Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája. In: uő: François Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája. Rabelais és Gogol. Szatíra. Osiris, Budapest, 2002, 7–508.
Roland Barthes: Mitológiák. Európa, Budapest, 1983.
Walter Benjamin: A műalkotás a technikai reprodukálhatóság korában: In: http://aura.c3.hu/walter_benjamin.html
Bertolt Brecht: A kísérleti színházról. In: uő: Színházi tanulmányok. Magvető, Budapest, 1969, 119–185.
André Breton: A szürrealizmus kiáltványa. In: Bajomi Lázár Endre (szerk.):

- A szürrealizmus. Gondolat, Budapest, 1968, 149–178.
- Peter Bürger: Az avantgárd elmélete. Universitas Szeged, Szeged, 2010.
- Guy Debord: A spektákulum társadalma. In:
<http://www.c3.hu/~ligal/spekt%20tars%20liget%2011%20print.pdf>
- Dokumentumok 1932–1945. In: Köpeczi Béla (szerk.): A szocialista realizmus II. Gondolat, Budapest, 1970, 124–289.
- Mihail Epstein: Az orosz posztmodern értelme és eredete. Ford. M. Nagy Miklós. In: uő: A posztmodern és Oroszország. Budapest: Európa 2001, 5–69. o.
- Futurista kiáltványok. In: Szabó György (szerk.): A futurizmus. Gondolat, Budapest, 1962, 131–155.
- Boris Groys: Az utópia természetrajza. Ford. Sebők Zoltán. Budapest: Kijárat 1997.
- Oliver Marchart: Representing Power. Public Space, the Artist, and the Body of the Leader. In: ÖZG 15 (2004) 3, 95–110.
- W. J. Thomas Mitchell: A kimondhatatlan és az elképzelhetetlen. Szó és kép a terror idején. In: uő: A képek politikája. W. J. T. Mitchell válogatott írásai. Tanulmányok. Szerk. Szőnyi György Endre, Szauter Dóra. JATEPress, Szeged, 2008, 267–284.
- Erwin Piscator: A politikai színház. Színháztudományi Intézet, Budapest, 1963.
- Pótó János: Az emlékeztetés helyei. Emlékművek és politika. Osiris, Budapest, 2003, 11–103., 259–280.
- Cikkek az Ex-Symposion Leni Riefenstahl-számából (2005/52., 1–21., 29–37., 63–70.)
- Susan Sontag: A szenvedés képei. Európa, Budapest, 2004.

BMA-ESZD-371.06 Darida Veronika: Artaud G, 2ó

Időpont: szerda 17.30-19 MUK 40.

Az órák célja a “Artaud, a mumus” hiteles portréjának felvázolása, nem csupán Artaud színházi tevékenységét hangsúlyozva, hanem végigkövetve a költésztől a festészetig vezető sokirányú művészi (bár erőteljesen művészetellenes) életutat. Az órák során elemezni fogunk szürrealista szövegeket, kiáltványokat, forgatókönyveket, fordításokat, konferencia előadásokat, tanulmányokat, úti beszámolókat... – és ezzel még csak kis részét érzékeltettük az életmű műfaji gazdagságának. Különösen fontos szerepet szánunk Artaud levelezésének – így közösen olvasni fogjuk a rodezi elmegyógyintézetben töltött éveit írt megrázó leveleit. Artaud szövegei mellett pedig a szövegek kritikai (filozófiai, irodalmi, pszichoanalitikus, művészeti) hatástörténetére is kitekintünk.

**BMA-ESZD-410.04 K. Horváth Zsolt: Sherlock Holmes és a bűn
 társadalmi morfológiája K, 2ó**

Időpont: kedd 10.30-12 I. ép. Bence György terem

Biopolitika és deviancia orvosi látószöge

1. A kurzus bemutatása: fogalmak, hipotézisek, módszerek, célok

„A baloldali–újbaloldali–alternatív mozgalmak által animált ifjúság számára nem elégséges a demokratizmus legitimációjához a hagyományos parlamentarizmus. Új típusú demokratizmus-igényüket azzal az értelmetlenséggel fogalmazhatjuk meg, hogy oly mértékben nyitott demokráciát

akarnak, amely a marginalitásnak, a devianciának is helyt ad. Vagyis értelmesen: oly mértékben nyitott, hogy nincs benne értelme a marginalitás és a deviancia fogalmának”. (Szabó Miklós 1968-ról)

SZABÓ Miklós, « A legitimáció történeti alakváltozásai », in *Politikai kultúra Magyarországon, 1896–1986*, Budapest, Atlantisz, 1989, 275-306.

Carlo GINZBURG, « A történész és az ördög ügyvédje », in *Nyomok, bizonyítékok, mikrotörténelem*, Budapest, Kijárat, 2010, 293-344.

2. Modernitás, kapitalizmus és a deviancia: a társadalmi egyenlőtlenségek politikája

Luc BOLTANSKI – Eve CHIAPPELLO, *Le Nouvel esprit du capitalisme*, Paris, Gallimard, 1999.

Pierre BOURDIEU (dir.), *La Misère du monde*, Paris, Seuil, 1993.

Michel FOUCAULT, *A bolondság története a klasszicizmus korában*, Budapest, Atlantisz, 2004.

David HARVEY, *A Brief History of Neoliberalism*, Oxford, Oxford University Press, 2005.

Loïc WACQUANT, *Urban Outcasts. A Comparative Sociology of Advanced Marginality*, Cambridge, Polity Press, 2008.

Loïc WACQUANT, *A nyomor történei. A „zéró tolerancia” világméretű terjedése*, Budapest Helikon, 2001.

Loïc WACQUANT, *Punir les pauvres. Le nouveau gouvernement de l'insécurité sociale*, Marseilles, Agone, 2004.

3. A társadalom fogalmának konstrukciója: biopolitika és deviancia

FERGE Zsuzsa, *Fejezetek a magyar szegénypolitika történetéből*, Budapest, Magvető, 1986.

Michel FOUCAULT, „*Il faut défendre la société*”. *Cours au Collège de France, 1975–1976*, Paris, Gallimard – Seuil, 1997.

Michel FOUCAULT, *Naissance de la biopolitique. Cours au Collège de France, 1978–1979*, Paris, Gallimard – Seuil, 2004.

Michel FOUCAULT, *A szexualitás története. A tudás akarása*, Budapest, Atlantisz, 1996, V. fejezet.

GYÁNI Gábor, *A szociálpolitika múltja Magyarországon*, Budapest, História – MTA TTI, 1994.

GYÁNI Gábor, « A reguláló gondoskodás », in „*A tettetésnek minden mesterségeiben jártások*”. *Koldusok, csavargók, veszélyeztetett gyerekek a modernkori Magyarországon*, LÉDERER Pál, TENCZER Tamás, ULICSKA László (szerk.), Budapest, Új Mandátum, 1998, 11-28.

Patrick JOYCE (ed.), *The Historical Meanings of Work*, Cambridge, Cambridge University Press, 1989.

Patrick JOYCE, *The Rule of Freedom: Liberalism and the City in Britain*, London, Verso, 2003.

David MACEY, « Rethinking Biopolitics, Race and Power in the Wake of Foucault », *Theory, Culture and Society*, vol. 26 (2009) no. 6, 186-205.

TAKÁCS Ádám, « Biopolitika és nemzeti állapot: egy foucault-i problematika rekonstrukciója », in *Kötőerők. Az identitás történetének térbeli keretei*, Cieger A. (szerk.), Budapest, Atelier, 2009, 15-28.

E. P. THOMPSON, « Az idő, a munkafegyelem és az ipari kapitalizmus », in *Időben élni. Történeti-szociológiai tanulmányok*, Gellériné Lázár Márta (szerk.), Budapest, Akadémiai, 1990, 60-116.

4. „A társadalom heréi”: betegség, fogyatékoság, bűnözés

Georges DIDI-HUBERMAN, *The Invention of Hysteria. Charcot and the photographic iconography of the Salpêtrière*, Budapest, MIT Press, 2003.

Michel FOUCAULT, « Örület és társadalom », in *Nyelv a végtelenhez. Tanulmányok, előadások, beszélgetések*, Sutyák Tibor (szerk.), Debrecen, Latin Betűk, 1999, 251-270.

Michel FOUCAULT, *A bolondság története a klasszicizmus korában*, Budapest, Atlantisz, 2004.

FÖLDES Béla, *A bűnügy statisztikája. Sociológiai tanulmányok*, Budapest, Eggenberger-féle könyvkereskedés, 1889.

FRIM Jakab, *A hülyeség és a hülyeintézetek különös tekintettel Magyarország hülyéire. Segélyszózat a magyar nemzethez a nyomorultak legelhagyatottabbjai érdekében*, Budapest, Posner Károly nyomdája, 1884.

LAFFERTON Emese, « A magántéboldától az egyetemi klinikáig. A magyar pszichiátria történetének vázlata európai kontextusban, 1850–1908 », in *A kreativitás mintázatai. Magyar tudósok, magyar intézmények a modernitás kihívásában*, Békés Vera (szerk.), Budapest, Áron, 2004, 34-73.

Joseph MELLING, « Accommodating madness: new research in the social history of insanity and institutions » és Peter BARTLETT, « The asylum and the Poor Law: the productive alliance », in

Insanity, Institutions and Society, 1800–1914. A Social History of Madness in Comparative Perspective, Joseph MELLING and Bill FORSYTHE (eds.), London, Routledge, 1999, 1-30. és 48-67.

SZONDI Lipót, *A fogyatékos értelem*, Budapest, Magyar Gyógynevelési Társaság, 1925.

5. Normális/kóros, normális/deviáns: a társadalom orvosi látószöge. A tervezés fogalma

BENEDEK István, *Ösztön és bűnözés. A gyermekkori bűnözés lélektana orvosok, jogászok, nevelők és a művelt nagyközönség számára*, Budapest, Eggenberger könyvkereskedés, 1943.

Georges CANGUILHEM, *A normális és a kóros*, Budapest, Gondolat, 2004.

LECHNER Károly és OLÁH Gusztáv, « Az elmebeteg-kezelés újabb elvei », in *Az 1902. évi október 26-án és 27-én megtartott Második Országos Elmeorvosi Értekezlet munkálatai*, Epstein László (szerk.), Budapest, Schmidl Sándor könyvnyomdája, 1903, 106-127.

MADZSAR József, « Szociálhigiénia », in *Madzsar József válogatott írásai*, Kárpáti Endre (szerk.), Budapest, Akadémiai, 1967, 171-205.

MORAVCSIK Ernő Emil, « Büntetett elmebetegek elhelyezése », in *Az 1900. évi október 28-án és 29-én megtartott Első Országos Elmeorvosi Értekezlet munkálatai*, Epstein László (szerk.), Budapest, Pallas Rt. könyvnyomdája, 1901, 100-111.

PALLÓ Gábor, « Darwin utazása Magyarországon », *Magyar Tudomány*, 170. évf. (2009) 6. sz., 714-726.

PERECZ László, « 'Fajegészségtan', balról jobbra. Az eugenika század eleji recepciójához: Madzsar és Pekár », in *A totalitarizmus és a magyar filozófia: Tanulmányok*, Valastyán Tamás (szerk.), Debrecen, Vulgo, 2005, 200-212.

RÁCZ József, TAKÁCS Ádám (szerk.), *Drogpolitika, hatalomgyakorlás és társadalmi közeg: elemzések foucault-i perspektívából*, Budapest, L'Harmattan – ELTE TáTK, 2006.

SCHNELL János, *A Fővárosi Gyermekidegrendező Hálózat kialakulása, tudományos és történelmi előzménye*, Budapest, Központi Gyermekidegrendező Intézet, 1968.

SZONDI Lipót, « Konstitúció és szociális orvostudomány », *Szociális Orvostudomány*, II. évf. (1935) 1. sz., 10-18.

SZONDI Lipót, *Ösztön és nevelés. Ösztöndiagnosztikai kísérletek ikreken*, Budapest, Pázmány Péter Tudományegyetem Lélektani Intézete, 1940.

VÁRI Sándor, « A női hisztéria Budapesten az 1880-as években », *BUKSZ*, XI. évf. (1999) 2. sz., 174-183.

6. A krimi mint morális mese? A bűn fogalmának populáris regisztere: Sherlock Holmes

Pierre BOILEAU – Thomas NARCEJAC, *Le roman policier*, Paris, PUF, 1975.

Luc BOLTANSKI, « Une étude en noir », *Tracés. Revue des sciences humaines*, no. 20 (2011), 49-73.

CSÁSZI Lajos, « A krimi mint morális tanmese », in *Tévéeország és morális pánik*, Budapest, Új Mandátum, 2003, 106-144.

Gilles DELEUZE, « Philosophie de la série noire », *Arts et Loisirs*, no. 18 (1966), 12-13.

Siegfried KRACAUER, *A detektívregény. Értelmezés – Történelem: a végső dolgok előtt*, Budapest, Kijárat, 2009, 9-96.

Christopher MORLEY (ed.), *Sherlock Holmes and dr. Watson: A Textbook of a Friendship*, New York, Harcourt Brace, 1944.

Michael SALER, « 'Clap If You Believe in Sherlock Holmes'. Mass Culture and the Re-Enchantment of Modernity, c. 1890-c. 1940 », *The Historical Journal*, Vol. 46 (2003) No. 3, 599-622.

John SUMSER, « Az erkölcsi rend a tévékrimiben », *Replika*, 35. sz. (1999), 55-76. o.

TÁBORI Kornél – SZÉKELY Vlagyimir, *Nyomorultak, gazemberek*, Budapest, Nap Nyomda, 1908.

TÁBORI Kornél – SZÉKELY Vlagyimir, *A bűnös Budapest*, Budapest, Ötödik Ezer, 1908.

7. A holmeses nyomozás mint orvosi, tudományos modell: dedukció, abdukció

Arthur CONAN DOYLE, « A bíborvörös dolgozószoba », in *Sir Arthur Conan Doyle összes Sherlock Holmes története*, Szeged, Szukits, 2007, I. kötet, 5-62.

Georges DIDI-HUBERMAN, « Pour une anthropologie des singularités formelles. Remarque sur l'invention warburgienne », *Genèses*, 24 (1996), 145-163.

Umberto ECO, « Horns, Hooves, Insteps. Some Hypothesis on Three Types of Abduction », in *The Sign of Three. Dupin, Holmes, Peirce*, Umberto Eco és Thomas Sebeok (eds.), Bloomington, Indiana University Press, 1983, 198-220.

- Carlo GINZBURG, « Nyomok. A jel-paradigma gyökerei », in *Nyomok, bizonyítékok, mikrotörténelem*, Budapest, Kijárat, 2010, 13-53.
- Nancy HARROWITZ, « The Body of the Detective Model. Charles S. Peirce and Edgar Allan Poe », in *The Sign of Three. Dupin, Holmes, Peirce*, Umberto Eco és Thomas Sebeok (eds.), Bloomington, Indiana University Press, 1983, 179-197.
- Thomas A. SEBEOK – Jean UMIKER-SEBEOK, *Ismeri a módszeremet? Avagy: A mesterdetektív logikája*, Budapest, Gondolat, 1990.
- Aby WARBURG, « Portréművészet és a firenzei polgárság. Domenico Ghirlandaio a Santa Trinitában. Lorenzo de' Medicinek és környezetének portréi », in *MNHMOΣYNE. Aby Warburg válogatott tanulmányai*, Széphelyi F. György (szerk.), Budapest, Balassi – MKF, 1995, 100-131.

8. A társadalom orvosi látószögének esetei a Sherlock Holmesban

- Pierre BOURDIEU, « Hevenyészett megjegyzések a test társadalmi észleléséről », in *A társadalmi egyenlőtlenségek újatermelődése*, Ferge Zsuzsa – Léderer Pál (szerk.), Budapest, Gondolat, 1978, 151-164.
- Arthur CONAN DOYLE, « A görög tolmács », in *Sherlock Holmes emlékiratai*, Budapest, Európa, 1974, 197-218.
- Antoine FAIVRE, « Sir Arthur Conan Doyle et les esprits photographiés », *Revue française de sociologie*, XXXIII, 2003, 4, 623-632. o.
- Antoine FAIVRE, « Histoire des courants ésotériques et mystiques dans l'Europe moderne et contemporaine », in *École pratique des hautes études, Section des sciences religieuses, Annuaire*, Tome 110 (2001-2002) 2001, 403-413.
- Éric FOUASSIER, « Sherlock Holmes, Watson et la cocaïne. Une contribution littéraire à l'histoire des toxicomanies », *Revue d'histoire de la pharmacie*, no. 300 (1994) 65-70.
- Rosemary JANN, « Sherlock Holmes codes the Social Body », *ELH*, vol. 57 (1990) no. 3, 685-708.
- Jörgen NORDENSTRÖM, *Evidence-Based Medicine in Sherlock Holmes' Footsteps*, Oxford, Blackwell, 2007.
- Chris REDMOND, *A Sherlock Holmes Handbook*, Toronto, Simon & Pierre, 1993.
- Edward J. VAN LIERE, « The Anatomical Sherlock Holmes » and « Genetics and Sherlock Holmes », in *A Doctor Enjoys Sherlock Holmes*, New York, Vantage Press, 1959, 19-24. és 88-95.
- E. J. WAGNER, *The Science of Sherlock Holmes: from Baskerville Hall to the Valley of Fear the Real Forensics behind the Great Detective's Greatest Cases*, New Jersey, Wiley, 2006.

9-10. A bűn adaptációi

- Patrick LAU, « A ferde szájú férfi », in *Sherlock Holmes visszatér*, Granada Television, 1986.
- Sarah HELLINGS, « A haldokló detektív », in *Sherlock Holmes emlékiratai*, Granada Television, 1993.
- Simon CELLAN JONES, *Sherlock Holmes és a seelyemharisnya esete*, BBC, 2004.
- Paul MCGUIGAN, « A Study in Pink », in *Sherlock*, BBC, 2010-2011.

11. Összefoglalás, a félév lezárása, jegyszerzési időpontok megbeszélése